

SSK Kayseri Hastanesine Başvuran SSK Mensuplarının Çeşitli Sağlık Kuruluşlarından Yararlanma Durumu*

Mustafa Öztürk¹, Serpil Küçük², A. Tevfik Ozan³ A. Nesimi Kişioğlu¹

*III. Ulusal İşçi Sağlığı Kongresi (20-23 Nisan 1998)'nde bildiri olarak sunulmuştur.

¹Yrd.Doç.Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, ISPARTA

²Halk Sağlığı Bilim Uzmanı, Y.Hemşire, SSK Kayseri Hastanesi Müdür Yrd. KAYSERİ

³Halk Sağlığı Bilim Doktoru, A. Gündeş S. Ocağı, KAYSERİ

Özet

Bu araştırma, SSK Kayseri Hastanesi'ne başvuranlara yönelik olarak Eylül 1995'te yapıldı. Araştırma kapsamına alınan 468 kişinin %13.9'u aktif sigortalı, %15.4'ü emekli ve %65.0'ı bunların bakmakla yükümlü oldukları eş, çocuk ve anne-babalarından oluşmakta idi. Araştırma grubundaki 18 kişi (%3.9), son bir yıl içerisinde hiçbir sağlık kuruluşuna başvurmadığını belirtirken; en az bir kez olmak üzere %91.0'ı SSK hastanesine, %21.8'i sağlık ocaklarına ve %27.8'i özel doktor veya polikliniklere başvurduğunu belirtti. Araştırma grubunun son bir yıl içerisinde SSK Kayseri Hastanesi'ne başvuru ortalaması 3.75 ve herhangi bir sağlık kuruluşuna başvuru ortalaması ise 5.28 olarak bulundu.

Anahtar Kelimeler: Sosyal güvenlik, Sigorta(lı), Sağlık kuruluşlarından yararlanma

Utilization Status from Various Health Institutions of SSK Members Applicants to the Kayseri Hospital of SSK

Abstract

In September 1995, this study has been performed to applicants to the Kayseri Hospital of the Social Insurance's Associations (SSK). Among 468 persons included the study group, 13% of them were active insured and 15.4% of them were retired. The last 65.0% of them were persons like partners, parents and children that they are responsible for their care. In the last year, 3.9% the study group have no applied any health center. On the contrary to, 91.0% of them have applied at least once to SSK hospital, 21.8% of them to primary health center and 27.8% of them to private physicians or polyclinics. In the last year, the mean appliance number of the study group to Kayseri Hospital of SSK was about 3.75, while this value to any health institution was 5.28.

Key Words: Social security, Insurance, Utilization of the health institutions

1964 yılında 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK) Kanunu ile kurulan SSK, sadece mensuplarına sosyal güvence sağlamakla kalmamakta, onların sağlık sorunlarının çözümünü de üstlenmiş bulunmaktadır. Tablo 1'de görüldüğü gibi ülke genelinde sosyal güvenlik sisteminde SSK'nın payı her geçen gün artmaktadır. Sözelimi 1985 yılında 2.6 milyonu aktif

sigortalı olmak üzere toplam SSK şemsiyesi altındaki nüfus 12.5 milyon olup ülke nüfusunun %25'ini oluşturmakta iken, bu rakam 1987'de %28 ve 1995'te ise %40'a yükselmiştir (1-2, 9-10). SSK'nın istatistiklerine göre 1999 yılında bu rakamın %46 olduğu tahmin edilmektedir (11).

Tablo 1. Yıllara Göre Türkiye'de SSK'lı Sayısı

Yıllar	Aktif SSK'lı (Milyon)	Toplam SSK'lı (a) (Milyon)	Ülke Nüfusu (b) (Milyon)	SSK'lı Oranı (a/b) (%)
1985	2.6	12.5	50.0	25
1987	2.9	15.0	53.6	28
1991	3.6	19.0	57.6	33
1993	4.0	21.5	59.7	36
1995	4.4	24.8	62.0	40
1999	5.8	29.4	64.0	46

*Bakınız 1, 2, 3, 4, 7 ve 11 no'lu kaynaklar.

SSK'ya bağlı sağlık kurumları ve bunların kapasiteleri, maalesef her geçen yıl artmakta olan SSK güvencesine sahip nüfusa paralel artmamakta ve bu kurumlar kapasitelerinin üzerinde bir yükü karşılamaktadır. Sözelimi 1987'de SSK'ya bağlı

84 yataklı sağlık kurumunun toplam yatak kapasitesi 21 bin ve yıllık poliklinik hizmetleri 20 milyon iken, 1997'de bu rakamlar sırasıyla 115 kurum ve 25 bin yatak kapasitesi olmuş; poliklinik hizmetleri ise 1987'de 20 milyon iken, 1997'de 30 milyonu aşmıştır (2, 10).

Kayseri İli ölçeğinde de durum buna paraleldir: SSK Kayseri Hastanesi'nin yatak kapasitesi 1987'den bu yana artmamasına karşın (310 kişi); 1987'de yapılan poliklinik sayısı 335 bin iken² bu rakam 1993'te 427 bine çıkmıştır (2, 6).

Materyal ve Metod

1995 yılı Eylül ayında yapılan bu araştırmada, SSK Kayseri Hastanesi'nin polikliniklerine başvuranlardan hareketle, SSK mensuplarının çeşitli sağlık kuruluşlarından yararlanma durumunun belirlenmesi amaçlandı. Söz konusu hastanenin önceki aylara ait istatistik raporlarından (7), polikliniklere ayda ortalama 35 bin başvuru olduğu kabul edildi ve rastgele örnekleme ile bir haftalık poliklinik sayısının yirmide biri olan 475 kişiye ulaşılması hedeflendi (hedef grup, HG). Daha sonra, söz konusu hastanenin Haziran 1995 Poliklinikler İcmal Formu'ndan yararlanılarak (7), polikliniklerin HG içerisindeki ağırlıkları hesaplandı (Tablo 2). Konu ile ilgili olarak hazırlanan bir anket formu, yüz yüze görüşme tekniği ile, bir hafta içerisinde polikliniklere başvuran toplam 468 kişiye (%98.5, araştırma grubu, AG) uygulandı. Kalabalık ve stres nedeniyle acil polikliniğinden sağlıklı bilgi almamayacağı düşünüldü ve buraya başvuranlar araştırma kapsamına alınmadı. Yıllık başvuru ortalamaları hesaplanırken, şu an ki başvurular dikkate alınmadı. Elde edilen veriler kodlanarak bilgisayara yüklendi ve EPI5 programı aracılığıyla değerlendirildi. İstatistiksel değerlendirmede ki-kare testi kullanıldı.

Tablo 2. Araştırmada Hedeflenen Ve Anket Uygulananların Polikliniklere Göre Yüzde Dağılımı

Poliklinikler	Hedeflenen (Hedef Grup)		Anket uygulanan (Araş. Grubu)	
	n	%	n	%
Dahiliye	125	26.3	123	26.3
KBB	45	9.5	44	9.4
Çocuk	40	8.4	40	8.5
F. Tedavi	35	7.4	35	7.5
Diş	35	7.4	35	7.5
G. Cerrahi	35	7.4	35	7.5
K. Doğum	30	6.3	30	6.4
Cildiye	30	6.3	30	6.4
Göz	30	6.3	30	6.4
Nöroloji	25	5.3	22	4.7
Üroloji	20	4.2	19	4.1
Diğer	25	5.3	25	5.3
Toplam	475	100.0	468	100.0

Ki-kare testi, $p>0.05$

Bulgular ve Tartışma

Hedeflenen (HG) ve anket uygulanan (AG) grupların başvurdukları polikliniklerin dağılımı Tablo 2'de görülmektedir. İki grubun polikliniklere göre dağılımları arasında istatistiksel fark bulunmadı (ki-kare testi, $p>0.05$)

Tablo 3'te görüldüğü gibi AG'nin %61.1'ini kadınlar oluşturmaktaydı. Ancak, anketin uygulandığı polikliniklere göre cinsiyet dağılımında farklılıklar olduğu, sözgelimi çocuk ve dahiliye polikliniklerinde erkeklerin daha fazla oldukları (sırasıyla %59.5 ve %57.1, ki-kare testi, $p<0.05$) gözlemlendi.

AG'nin yaş gruplarına dağılımı incelendiğinde (Tablo 3), 15-49 yaş grubunun en fazla orana sahip olduğu (% 46.8) görüldü. Tüm grubun yaş ortalaması 38.3 ± 21.3 olmakla birlikte dahiliye, fizik-tedavi ve nöroloji polikliniklerine başvuranlar daha yaşlı (ortanca yaşlar sırasıyla 49, 48 ve 47); buna karşılık çocuk, diş ve KBB polikliniklerine gelenler daha genç (ortanca yaşlar sırasıyla 5, 28 ve 32) idi. Yine Tablo 3'te görüldüğü gibi AG'de evli (%63.5) ve eğitim düzeyi ilköğretim ve altında olanlar (%82.0) çoğunlukta idi. Yaş grupları, medeni durum ve eğitim durumunda cinsiyete göre görülen farklılıklar istatistiksel olarak ta anlamlı bulundu ($p<0.05$).

AG'de halen çalışmakta olan aktif sigortalılar %13.9 ve emekliler %15.4 oranında iken bunların bakımına yükümlü oldukları eş, çocuk ve anne-babalarının daha fazla oldukları (%65.0) ortaya çıktı. Sigortalı olma yönünden cinsler arasında anlamlı fark olduğu, sözgelimi erkeklerde aktif sigortalı ve emeklilerin oranı daha yüksek (sırasıyla %25.8 ve %32.4) iken, sigortalı yakınlarının daha düşük olduğu (%40.1, ki-kare testi, $p>0.05$) görüldü.

Sigortalı olma ile ilgili dikkati çeken bir başka nokta, SSK Kayseri Hastanesi'nin polikliniklerine başvuranlar arasından belirlenen AG'de aktif sigortalıların oranının (%13.9 yada 1/7), ülke genelindeki aktif sigortalıların toplam sigortalılar içerisindeki oranından (yaklaşık 1/5, Tablo 1) daha düşük bulunmasıydı.

Tablo 4'te AG'nin son bir yıl içerisinde çeşitli sağlık kuruluşlarında muayene olma durumu değerlendirildi ve 18 kişinin (%3.9), daha önce hiçbir yere başvurmadığı ve 42 kişinin (%9.0) SSK hastanesine ilk kez geldiği anlaşıldı. Bir başka ifadeyle daha önce en az bir kez SSK hastanesine başvuranlar %91.0, iki ve daha fazla sayıda başvuranlar %75.9 ve 7 ve daha fazla başvuranlar ise %21.4 oranındaydı. Ayrıca, SSK dispanserlerinde muayene olduğunu söyleyenler %10.1 ve işyeri hekimi tarafından muayene edildiğini söyleyenler ise %2.6 oranında idi. İşyeri hekiminin muayene, aktif sigortalı olduğunu söyleyen 65 kişinin 12'si (%18.4) tarafından ifade edildi. AG'de son bir yıl içerisinde özel doktor veya polikliniklere başvurduğunu söyleyen 130 (%27.8), sağlık ocaklarında muayene olduğunu söyleyen 93 (%21.8) ve fakülte ve devlet hastanesine gittiğini söyleyen 66 kişi (%14.1) bulunuyordu. Bu bulgulardan anlaşıldığı gibi SSK'lıların sağlık sorunlarına çözüm aradıkları yerler arasında özel doktor, poliklinik, sağlık ocakları veya hastaneler gibi SSK dışında sağlık kurumları da bulunmaktadır.

AG'nin son bir yıl içerisinde herhangi bir sağlık kuruluşuna başvuru ortalaması 5.28 ve SSK hastanesine başvuru ortalaması ise 3.75 olarak hesaplandı.

Tüm SSK hastanelerinin poliklinik yüklerinin fazla olduğu bilinmektedir. Örneğin 1995 yılında ülke genelindeki 70 bin hekimin yaklaşık onda biri ile hizmet veren SSK sağlık kurumları, yine aynı yıl ülke genelinde verilen poliklinik hizmetlerinin

neredeyse üçte birini karşılamıştır (8, 10). Bu çalışma sırasındaki gözlemlerimizden de hareketle, SSK hastanelerine başvuru sayılarının yüksek olma nedenleri olarak hastalıkların nüksü, hastalığın prognozunu görmek için ilgili hekim tarafından bizzat çağırılma vb nedenlerin yanısıra, dışarıda yapılan muayenelerin reçetesinin hastanede yazdırılmak istenmesi, SSK hastanesinin yoğunluğu dolayısıyla hizmetin yetersizliği ve bunun sonucunda tekrar başvuruyu akla getirmektedir.

Tablo 3. Araştırma Grubunun Bazı Özellikleri Ve Cinsiyete Göre Dağılımı

	Cinsiyet		Toplam (n=468)	
	Erkek (n=182)	Kadın (n=286)	Sayı	%
	%	%		
Yaş grupları				
0-14	20.9	13.3	76	16.2
15-49	42.9	49.7	219	46.8
50-64	21.4	28.0	119	25.4
65 +	15.4	9.2	54	11.5*
Medeni durum				
Bekar	28.1	24.1	124	26.3
Evli	64.3	63.0	297	63.5
Dul	6.6	12.9	47	10.2*
Eğitim durumu				
<=ilk	75.8	86.0	384	82.0
Orta ve üzeri	24.2	14.0	84	18.0*
Sigorta Durumu				
Aktif sigortalı	25.8	6.3	65	13.9
Aktif sigortalı yakını	33.5	47.6	197	42.1
Emekli	32.4	4.5	72	15.4
Emekli yakını	6.6	33.2	107	22.9
Dul-Yetim, Malülen Emekli	1.6	8.4	27	5.8*
Toplam	38.9	61.1	468	100.0

Ki-kare testi, * p<0.05

Tablo 4. Araştırma Grubunun Son Bir Yıl İçerisinde Çeşitli Sağlık Kuruluşlarından Yararlanma Durumu

	Başvuran Kişi (n=468)		Başvuru Sayısı	Başvuru Ortalaması*
	n	%		
SSK Hastanesi	426	91.0	1753	3.75
Özel Dr. ve Klinikler	130	27.8	253	0.54
Sağlık Ocakları	93	21.8	205	0.44
SSK Dispanseri	49	10.1	123	0.26
Fakülte, Devlet Hastanesi	66	14.1	135	0.29
İşyeri Hekimi	12	2.6	29	0.06
Hiç Bir Yer	18	3.9	-	-
Toplam			2469	5.28

Başvuru Ortalaması= Başvuru Sayısı/468 şeklinde hesaplandı

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada SSK Kayseri Hastanesi'ne başvuranların SSK ve diğer sağlık kuruluşlarından yüksek oranda yararlandıkları gösterilmektedir. Bununla birlikte AG'nin sadece SSK Kayseri Hastanesi'ne bir hafta süreyle başvuranlardan oluşması, elde edilen sonuçların genellenmesine engel olmakta ve bunun sonucunda bölge ya da ülke genelinde SSK mensuplarının çeşitli sağlık kuruluşlarından yararlanma düzeyini ortaya çıkarmada yetersiz kalmaktadır. Daha sonra yapılacak

benzer çalışmaların, işyerlerinde ve işçi/işçi emeklisi ailelerin yoğun olduğu bölgelerde tekrarlanması uygun olacaktır.

SSK hastanelerinin fizik ve personel kapasitesinin artırılması ve kayıtların düzenli tutulması gereği bu çalışma ile bir kez daha ortaya konmuştur.

SSK'nın, hem mensuplarının sağlık hizmetlerini finanse etmesi hem de onlara sağlık hizmeti sunması çeşitli eleştirilere yol açmaktadır. Devlet Planlama Teşkilatı'nın bir raporunda da "SSK'nın

sigortalılarına sağlık hizmeti sunması, bir taraftan hizmetten yararlananların tercih hakkını sınırlayarak tüketici tatmininin yetersiz düzeyde kalmasına yol açmakta diğer taraftan ihtisas ve çağdaş işletmecilik gerektiren tedavi hizmeti sunumunda kaynakların verimsiz kullanılmasına yol açmakta” olduğu belirtilmektedir (9).

SSK dispanserlerinin, işyerlerinin yoğun olduğu bölgeler kadar işçi ailelerinin oturduğu semtlere de yapılması ve bu dispanserlerden SSK hastanelerine sevk zinciri mekanizmasının işletilmesi, SSK hastanelerinin yükünü azaltacak bir başka önlem olabilecektir.

Kaynaklar

- 1-Danişoğlu, E. Sosyal Yapı:3, Nüfus Grupları:A. Yaşlı Nüfus. DPT Sosyal Planlama Başkanlığı, Yay. No: 2135, Ankara, 1988.
- 2-SSK 1987 Yıllığı, SSK Genel Müdürlüğü Yayın No: 483. Ankara 1988.
- 3-Çalışma İstatistikleri 1993, TC Başbakanlık DİE Yayın No: 1684, Ankara 1994.
- 4-Çelik H. SSK ve Devlet Hastanelerinin sunulan sağlık hizmetleri ve kullanılan kaynaklar açısından karşılaştırılması. SSK Bülteni 1994; 40:23-6
- 5-SSK Faaliyet Raporu 1993, SSK Genel Müdürlüğü Yay No:554, Ankara 1994.
- 6-Kayseri Sağlık İstatistik Yıllığı 1993, Kayseri Sağlık Müdürlüğü, Kayseri 1994.
- 7-SSK Kayseri Devlet Hastanesi İstatistik Şubesi (1994 Yıllık, 1995 İlk Üç Aylık, 1995 Haziran ve Temmuz Aylarına ait) Ayaktan Tedavi İcmal Formları.
- 8-Sağlık İstatistikleri 1997. Sağlık Bakanlığı APK Başkanlığı Yay No: 615, Ankara 1998
- 9-DPT 1997 Yılı Programı, VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı. Ankara 1996
- 10-Ege R. Atatürk v Cumhuriyet Dönemi Sağlık Hizmetleri 1923-1998. Türk Tarih Kurumu Basımevi Ankara 1998
- 11-Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı. İller İtibariyle SSK Kapsamındaki Nüfusun, Nüfus Gruplarına Göre Dağılımı ve Genel Nüfusa Oranı (1999). URL: <http://www.ssk.gov.tr/istatistik/t5.htm>